

РЕЦЕНЗИЯ

за проекта за дисертация за присъждане на образователна степен „доктор” в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика) - на тема: Мениджмънт на учебно-познавателния процес при интегрирано обучение на деца и ученици със специални образователни потребности

Автор: Десислава Пенчева-Петкова

Научен ръководител: доц. д-р Емилия Евгениева

Рецензент: доц. д-р Неда Балканска

Общо представяне на кандидата. Образователен и научен статус.

Десислава Петева Пенчева – Петкова придобива образователната си степен бакалавър през 2002 г. във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, специалност „Специална педагогика“. През 2010 година завършва в СУ „Св. Климент Охридски“ магистърска програма „Педагогика на деца с интелектуална недостатъчност“. През 2012 година продължава образованието си в същия университет като докторант в катедра Специална педагогика, специалност Специална педагогика – Педагогика на деца с интелектуална недостатъчност.

От 2002 година работи в Сдружение „Развитие на личността и човешките общности“, чиято основна дейност е в областта на социалните услуги и застъпничеството като социален работник. Към момента поддържа отношения с екипа на Сдружението, като консултант доброволец или по конкретен проект в трудовоправни отношения. През 2007 година за девет месеца работи като възпитател в Дневен център за деца и младежи с физически и интелектуални нарушения. От зимата на същата година до момента е ресурсен учител. Първите три години е ресурсен учител в СПВУИ "Христо Ботев"- село Подем. Това е възпитателно училище за девойки с девиантно поведение, в което се обучават ученички на възраст от 10 до 18 години. От 2010 година е ресурсен учител в детска градина „Снежанка“- Плевен.

Професионалните ѝ интереси са в областта на администриране и оптимизиране на процесите в образованието, най-вече свързани с приобщаване на децата и учениците със специални образователни потребности.

Цялостната дейност на Десислава Пенчева свидетелства за последователност и задълбоченост на интересите ѝ към проблемите на децата със специални образователни потребности.

Актуалност на дисертационния труд. Образователната система се намира в ситуация на трансформация. В началото сме на кардинални промени, от които ще зависят резултатите от обучението на децата в бъдеще. Настоящият момент е изключително важен за специалистите, защото и свързан с поставянето на основите на нови, работещи механизми, приложението на адекватни стратегии, които да повишат равнището на комфорт на децата/учениците и да стимулират учителите към по-активно приложение на диференциран подход в процеса на обучение. Всичко това се отнася с по-голяма сила за децата/учениците със СОП, които се обучават в общообразователни учебни заведения. Разнообразието в особеностите и възможностите на различните групи деца с нарушения налага адаптиране на учебното съдържание и оптимизиране на условията за учене. Това би било възможно единствено на базата на една предварителна, задълбочена и точна оценка на уменията и потребностите на изследваната група, както и на наличието на подготовка и познания от страна на масовите педагози. В този смисъл настоящият труд се характеризира с подчертана актуалност за съвременната наука и практика.

В структурно отношение разработката съдържа три глави, увод, заключение, изводи и препоръки, и приложения, като общият обем е 216 текст и 55 страници приложения. В приложенията детайлно е представен инструментът диагностика на уменията на децата/учениците със СОП, както и въпросниците за интервюиране на участниците в експеримента. Литературната справка съдържа 157 заглавия на кирилица и 8-на латиница.

Теоретичната постановка на проблема е представена в три основни посоки: мениджмънт на организация, нормативен баланс на противоречията в процеса на интегриране и управление на процеса за предоставяне на допълнителна подкрепа на детето/ученика със СОП в детската градина/училище.

Съвсем логично и последователно се разкриват основните страни на мениджмънта на организация, като се прави препратка към образователните условия- училището като организация, представят се основните стилове на организационно поведение, стратегическо и оперативно управление. Докторантката прави задълбочен анализ на действащата нормативна уредба в световен и национален мащаб. Определено най-силната част за мен от първата глава е управлението на процеса на осигуряване на допълнителна подкрепа на децата/учениците със СОП. Разграничени са възможностите за подкрепа в предучилищните и училищните заведения, функциите на отделните специалисти, оценката на индивидуалните особености на децата, структурата на плана за подкрепа, съдържание на индивидуалния учебен план.

Следва да отбележа, че изложението се отличава с адекватен за научна разработка стил.

Дизайнът на емпиричното изследване е построен съответно изискванията на конструктивното изследване. Експериментът е с констатиращ характер. Програмата на изследване съдържа целта, хипотезите, задачите, инструментите и процедурата на изследване, респондентите. Така формулираните цел и хипотези отговарят на основните аспекти, отразени в теоретичната рамка. Поставените задачи съответстват на целта и научните предположения. Контингентът наброява 206 педагози в предучилищни и училищни учебни заведения. За целите на експеримента са разработени чеклистове по отделните образователни направления, въпросници, проведено е изследване на единичен случай, както и поредица от обучения на респондентите. Докторантката прилага три анкетни карти: въпросник за оценка на актуалното състояние на процеса на интегриране; въпросник за оценка на мотивацията на педагогическите специалисти за използване на чеклиста- I и II част. Всяка една от трите оценъчни процедури са подробно описани и са илюстрирани в приложенията. Статистическата обработка на данните е осъществена с програмата SPSS, наред с това е използван Хи-квадрат тест за проверка на хипотези от класа на непараметричните и V-коефициент на Крамер.

Данните са интерпретирани количествено и качествено по отношение на инструментите на изследването. Получените резултати, тяхната достоверност и начинът на обсъждането им са представени последователно и точно. Приложените таблици и фигури, по подходящ начин, визуализират оценката на тестовите задачи по зададените параметри. Целенасочено и последователно се осъществява връзката между получените резултати и предварително формулираните хипотези на изследването.

Естеството на дисертационната разработка дава основание за някои **разяснителни въпроси:**

1. Създаденият модел за оценка на индивидуалните потребности и умения на децата/учениците със СОП апробиран ли е в по-широк кръг и ако отговорът е положителен, какви са резултатите?
2. Каква е основната цел на обучението, посветено на грамотността, във връзка с проведеното изследване?
3. Кой е авторът на темите за обученията?
4. Какви са заключенията на базата на изследването на единичен случай?

Препоръките ми са следните: в теоретичната рамка да се представи информация, свързана с децата/учениците със СОП, които са основен

обект на дисертационния труд, както и да се задълбочи научната обосновка на проблема; да се прецизира номерацията на параграфите във втора и трета глава; да се структурира по-ясно трета глава, както и да се задълбочи качественият анализ на емпирично получените данни; да има по-голям баланс между изочниците на кирилица и латиница, отразени в библиографската справка.

Текстът на автореферата отразява съдържанието на дисертацията. Налице са пет публикации по темата на дисертацията.

Приносител с научно-приложен характер на рецензирания труд са следните:

1. Обогаляване на теорията и практиката в областта на специалната педагогика у нас с изследване, осъществено с научен подход.
2. На задълбочен анализ са подложени основни нормативни документи, които понастоящем навлизат в педагогическата практика.
3. Детайлно е описана действащата система за осазване на допълнителна подкрепа на деца/ученици в общообразователните заведения, което е от изключителна полза, както за специалните, така и масовите педагози.
4. Разработен е инструмент за оценка на индивидуалните учебно-познавателни способности на детето/ученика със СОП, която е основа за адекватното планиране и организиране на индивидуалния учебен план, за адаптиране на учебното съдържание по различните предмети и оптимизиране средата в детската градина/училище.
5. Създадена и приложена е програма за повишаване подготовката на педагогическите специалисти за работа с предложения модел.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Обсъжданият проект на дисертация по актуалност, замисъл, начин на изложение, обработка и анализ на данните, както и неговите приноси моменти, удовлетворява изискванията на Закона за научните степени и звания. Това ми позволява да предложа на Уважаемото Научно жури да присъди на Десислава Пенчева-Петкова образователната и научна степен „доктор” в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика)

10.05.2017г.
Гр. София

Рецензент:
(доц. д-р Н. Балканска)

